

Geïntegreerde zorg: de nieuwe zorgprofessional

Trefwoorden

De nieuwe zorgprofessional, leerboek geïntegreerde zorg, patiëntverhalen, chronisch zieken, kennisoverdracht, multimorbiditeit, lesmateriaal, HBO, multidisciplinair, gezondheidszorg opleidingen.

Projectgroep

- Henk Rosendal (initiatiefnemer) is Lector 'Mensen met Chronische Ziekten' aan Hogeschool Leiden, en Lector 'Wijkzorg' aan Hogeschool Rotterdam. Sinds 2010 is Henk ook voorzitter van de afdeling Eerstelijns bij de VenVN.
- Lausanne Mies is ergotherapeut en Sociaal Gerontoloog. Zij werkt vanuit haar bureau Remise voor mens en organisatie aan diverse projecten in de gezondheidszorg. Vaak zet zij hierbij verhalen in. Verhalen van professionals en cliënten. Want verhalen leren, verbinden en inspireren.

Samen coördineren en realiseren zij de totstandkoming van het boek; ze zijn beiden auteur en redacteur. Lausanne zal voornamelijk de verhalen ('portretten') en lesmateriaal uitwerken; Henk zal vooral de invulling en organisatie van de zorg uitwerken .

Aanleiding en relevantie

Een recent artikel in The Lancet¹ maakt het ondubbelzinnig duidelijk: de zorg en zeker ook de zorgopleidingen (zowel HBO als academisch) lopen fors achter bij alle grote (maatschappelijk, demografisch en epidemiologisch) ontwikkelingen. Vanwege de sterk monodisciplinaire insteek zijn we niet in staat een antwoord te geven op de verander(en)de behoeften van met name chronisch zieken. Dat begint al bij alle opleidingen voor zorgprofessionals die vooral zijn gericht op de eigen professie, en niet op de behoefte aan multidisciplinair en geïntegreerd werken. Met een vernieuwend leerboek voor alle zorgprofessionals hopen we zorgprofessionals op een spoor te zetten dat aansluit bij de ontwikkelingen in de praktijk.

De grote ontwikkelingen zijn duidelijk: er komen steeds meer mensen met een of meerdere chronische ziekten. De zorgvragen worden meer complex. De mens met één of meerdere chronische ziekten gaat zich, mede door de toegang tot internet, anders opstellen: hij/zij neemt in toenemende mate de regie op zich, al dan niet met ondersteuning van de mantelzorg. Een wenselijke ontwikkeling, maar zorgprofessionals en organisaties zijn hiervoor onvoldoende toegerust. Dit vergt anders kijken naar de cliënt, naar het eigen handelen, en naar de andere betrokken zorgprofessionals. Dit vraagt om een nieuwe zorgprofessional. Om deze omslag te kunnen maken dienen de opleidingen te worden geactualiseerd: andere competenties moeten worden verworven. Het huidige aanbod (zie genoemd artikel in The Lancet) voorziet hier niet in. Deze verschuiving is mondiaal, en is in ons land vooral zichtbaar geworden in de vorig jaar verschenen discussienota Zorg

¹ J. Frenk, L. Chen, Z. Bhutta et al. Health professionals for a new century: transforming education to strengthen health systems in an interdependent world. Lancet 2010, vol 376, p 1923-1958.

voor je Gezondheid van de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (RVZ), waarin een nieuwe ordening wordt beschreven: van 'ziekte en zorg', naar 'gezondheid en gedrag'. Deze herijking is niet alleen noodzakelijk om de zorg betaalbaar te houden maar vooral ook om aan te sluiten op de behoeften van de tegenwoordige zorgvragers. Zij zijn veelal heel goed in staat informatie te verzamelen, en afwegingen/keuzes te maken ten aanzien van hun gezondheid. Goede voorlichting is hierbij een noodzakelijke, maar niet voldoende voorwaarde. Het vraagt een andere benadering van de zorg dan de traditionele werkwijzen. Het blijft de inzet van specifieke en goed gekwalificeerde beroepsbeoefenaren vragen, deskundig vanuit de eigen discipline, maar het vergt daarnaast een gezamenlijke, geïntegreerde blik op zorgverlening. Hierbij staat de individuele mens, veelal met multimorbiditeit en met meerdere problemen of beperkingen op verschillende gebieden daadwerkelijk centraal. En het gaat dan niet meer om één discipline (de blik vanuit een fysiotherapeut of een verpleegkundige, al zullen deze laatste een voorname rol vervullen), maar om iedereen die bij de chronisch zieke betrokken kan zijn. Een geïntegreerde invalshoek. Meerdere disciplines, maar ook informele zorgverleners. Het startpunt is de mens: hoe is zijn leven? Wat wil hij? Wat kan hij? Voor welke beperkingen is een oplossing nodig? Hoe gaat de persoon met zijn chronische ziekte om? Hoe spelen zijn omgeving en professionals daarop in? Welke competenties zijn nodig? Wat zijn de keuzes, randvoorwaarden en wat zijn de wettelijke kaders?

Dit betekent dat we anders moeten gaan werken in de zorg, en dat kan het best beginnen bij alle zorgopleidingen, zowel in het hbo, als op de universiteiten. Als daar de omslag kan worden gemaakt, dan kan dat daarna in de praktijk van alledag worden gerealiseerd. Daarom ons voornemen om een leerboek nieuwe stijl te ontwikkelen. Een vernieuwend leerboek dat vanuit geïntegreerd perspectief verschillende disciplines verbindt of overstijgt. Een boek dat niet in één, maar in alle zorgopleidingen kan worden gebruikt. Zo'n boek is op dit moment nog niet beschikbaar. Vandaar ons voorstel om dit nu te realiseren.

Het idee van een dergelijk boek is besproken met diverse mensen en partijen, die unaniem enthousiast reageren.

Doelstelling

Het doel van het boek is een nieuw perspectief op integrale zorgverlening aan mensen met chronische ziekten te bieden door vanuit het verhaal van de chronisch zieke patiënt, verschillende mogelijkheden van integrale, multidisciplinaire zorgverlening te bieden aan (toekomstige) werkenden in de eerste en tweedelijns gezondheidszorg.

- 1) Bieden van een nieuw perspectief op de zorg voor mensen met chronische ziekten en complexe problematiek, vanuit theoretisch, en vooral praktijkgericht perspectief;
- 2) Inzicht geven in de mensen met chronische ziekten en hun zorgbehoeften; in woord en beeld.
- 3) Overzicht geven van verschillende vormen van integrale zorgverlening door verschillende disciplines;
- 4) Trainen van de hiervoor benodigde competenties;
- 5) Bijdragen aan de implementatie van een nieuw perspectief op de zorg voor chronisch zieken in opleidings- en ontwikkelingsaanbod.

Verspreiding en implementatie

Door brede, gerichte verspreiding, levert het boek een bijdrage aan de opleiding en ontwikkeling van (toekomstige) professionals in de zorg voor mensen met chronische ziekten.

Om de doelgroep te bereiken wordt gezocht naar een uitgeverij op het gebied van de Gezondheidszorg: Elsevier, Bohn Stafleu van Loghum. We achten de kans groot om een van deze uitgeverij te interesseren. In overleg met de uitgever en subsidiegever(s) zal een goed verspreidingsplan worden opgesteld, zodat het boek haar plaats zal krijgen in de opleidingen voor de gezondheidszorg op HBO- en universitair niveau.

Het zou mooi zijn als de presentatie van het boek samen zou kunnen vallen met een congres/symposium over “de nieuwe zorg aan Chronisch zieken”. Wellicht is de week van Chronisch Zieken 2012 (de planning is om het boek dan gereed te hebben) hiervoor ook een goed moment.

Verdere verspreiding kan plaatsvinden via Hogescholen in de sector Gezondheidszorg, opleidingen Verpleegkunde, Logopedie, Ergotherapie, Fysiotherapie, Caesarthherapie, maatschappelijk werk, SPH, Toegepaste Psychologie en via de opleidingen Huisartsgeneeskunde en Farmacie.

Opzet boek

Het boek wordt vormgegeven rondom een zestal (dit aantal staat overigens nog niet vast) mensen met chronische ziekten en/of complexe problematiek. Mensen zoals die in de praktijk van alledag voorkomen, en waar alle betrokken zorgprofessionals op de een of andere manier mee te maken krijgen. Hun leven wordt beschreven, in woord (boek) en in beeld (film). Vervolgens worden deze verhalen gepresenteerd aan een breed samengestelde focusgroep zorgprofessionals, die worden uitgenodigd om met elkaar te komen tot een geïntegreerd zorg- en begeleidingsplan. De resultante daarvan wordt vervolgens besproken met de betreffende cliënt. Zo ontstaat er een zestal cases, die allen bestaan uit de beschrijving van de betreffende mens, gevolgd door een geïntegreerd zorg- en begeleidingsplan. Ook de eventuele dilemma's in de geïntegreerde zorgverlening die vanuit de focusgroep en/of de cliënt zichtbaar worden worden beschreven en benut. Voor studenten bevat dit tweede deel steeds een aantal studieopdrachten.

Nadat deze cases en de rollen/aanpak van alle betrokken zorgprofessionals zijn beschreven, worden zij voorgelegd aan een groep beleidsmakers, verzekeraars, werkgevers, e.d. Hen wordt gevraagd te verwoorden wat nodig is om het door de zorgprofessionals en de cliënt voorgestelde traject te realiseren. Dat zal dan ook het laatste hoofdstuk van het boek vormen.

Om het materiaal niet alleen in boekvorm, maar ook via beeld aan te bieden (dvd, internet) worden filmmakers ingezet. Zij zorgen voor de opnames en montage. Vanzelfsprekend wordt eerst aan alle cliënten toestemming gevraagd.

Expertise redactie

Henk Rosendal (1961) is als lector ‘Mensen met chronische ziekten’ verbonden aan Hogeschool Leiden. Hij geeft hier leiding aan het lectoraat dat zich bezig houdt met de organisatie van zorg voor chronisch zieken. De afgesloten en lopende projecten hebben veelal betrekking op de implementatie en monitoring van ketenzorg, waarbij intensieve samenwerking tussen professionals centraal staat. Vanaf medio 2010 is hij tevens als lector ‘Wijkzorg’ verbonden aan hogeschool Rotterdam. Henk

Rosendal heeft een langdurige ervaring op zowel professioneel- als managementniveau in de zorg. De afgelopen decennia was hij werkzaam in ziekenhuizen, bij de thuiszorg, het ministerie van VWS, TNO en de branchevereniging voor de thuiszorg LVT (tegenwoordig ActiZ). In 2002 is hij gepromoveerd op de effectiviteit van transmurale zorg. Naast lector is hij o.a. voorzitter van de Interacademiale Werkgroep Zorginnovatie (IWZ) en voorzitter van de afdeling Eerstelijns bij de VenVN.

Publicaties (o.a.):

- *Rosendal H.* Comparative cohort studies in transmural care, 2002 (Proefschrift).
- *Rosendal H, Vondeling H, Witte LP de, Hutubessy RCW, Heine RJ.* Initiating insulin therapy in patients with diabetes mellitus type 2: in a transmural care form of care at least as effective as in an outpatient setting; a retrospective study with a 4 year follow-up. Dutch Medical Journal (NTvG) 2002; 146(4):166-171.
- *Rosendal H, Wolters CAM, Beusmans GHMI, Witte LP de, Boiten J, Crebolder HFJM.* Stroke service in The Netherlands: an exploratory study on effectiveness, patient satisfaction and utilisation of healthcare. International Journal of Integrated Care – Volume 2; March 2002 – ISSN 1568-4156, www.ijic.org.
- *Rosendal H, Quak ABWM, Beekum WT van, Akveld JEM et al.* Evaluatie Wet op bijzondere medische verrichtingen. ZonMw-rapport, Den Haag, 2001.
- *Rosendal H, Beekum WT van, Legemaate J et al.* Evaluatie Wet op de orgaandonatie. ZonMw-rapport, Den Haag, 2001.
- *Rosendal H, Beekum WT van, Linden BA van der, Schrijvers AJP.* The effectiveness of transmural care in The Netherlands, a review. Journal of Social Medicine (TSG) 2000;78:426-39.
- *Rosendal H, Nijhof P, Beekum WT van, Witte LP de, Schrijvers AJP.* Can shared care deliver better outcomes for patients undergoing total hip replacement? International Journal of Integrated Care – Volume 1, issue 1, November 2000 – ISSN 1568-4156, www.ijic.org.
- *Rosendal H, Quak ABWM, Naaborg R.* Wachttijden in de AGGZ. MGv 1999;9:892-900.
- *Rosendal H.* Ketenzorg: mode of must? Lectorale rede. Hogeschool Leiden, 2006.
- *Broekens J, Heerink M, Rosendal H.* Assistive robots in elderly care: a review. Gerontechnology 2009;8(2):94-103.
- *Rosendal H, Ong R.* Onderzoek in zorg en welzijn: praktisch op weg. Hogeschool Leiden, 2009.
- *Rosendal H, Ahaus C, Huijsman R, Raad C (red).* Ketenzorg: praktijk in perspectief. Elsevier Gezondheidszorg, Maarsen, 2009.

Lausanne Mies (1973) heeft als ergotherapeut ervaring opgedaan in de praktijk van de ouderenzorg. Als Gerontoloog heeft zij zich gespecialiseerd in het werken met levensverhalen. Later paste zij verhalen van professionals en cliënten toe in organisatieverandering en opleiding. Zij behaalde haar didactische bevoegdheid aan de VU, 2006.

Lausanne was eerder als redacteur en/of auteur betrokken bij de volgende publicaties:

- *Mies, L. en Niel, J. Van* (2008). De Kafkabrigade; eerste hulp bij bureaucratisch onbehagen. In: Sigma; tijdschrift voor excellent ondernemen. Thema: overheid en kwaliteitszorg, augustus 2008. Kluwer, Deventer.
- *Mies, L.* (2008) Benaderingswijzen in de Ouderenzorg. In: *Herwaarden, H. van & Leven, N. van 't* (red.) (2008), Paramedische zorgverlening aan ouderen. Lemma, Den Haag.
- *Bohlmeijer, E., Mies, L. en Westerhof, G.* (Red.) (2007), De betekenis van Levensverhalen: Theoretische beschouwingen en toepassingen in onderzoek en praktijk. Bohn Stafleu van Loghum, Houten.

- *Mies, L. & Regt, W.de* (2006), Stimuleren van kennisgebruik in ouderenzorg en dagelijks leven. In:
Ravensbergen, J. & Zandvliet, J. (2006), Dat verandert de zaak!: Geleerde implementatielessen van ZonMw.
Van Gorcum, Assen.
- *Senten, M. Mies, L. ea.* (2003), Preventie Loont, Tussenstand van het Programma Preventie van ZonMw,
Ouderen (deel 2). Van Gorcum, Assen.